

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра диференціальної і спеціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

“ 1 ” березня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Біо-психосоціальні детермінанти психічного здоров'я

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 053 Психологія
Освітньо-наукова програма: «Психологія»

Робоча програма навчальної дисципліни «Біо-психосоціальні детермінанти психічного здоров'я». – Одеса: ОНУ, 2023. – 11 с.

Розробник: Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА, к. психол.н., професор кафедри диференціальної і спеціальної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри диференціальної і спеціальної психології

Протокол № 1 від. "29" 08 2023 р.

Завідувач кафедри Н. Родина (Наталія РОДИНА)

Погоджено із гарантом ОПП «Психологія»

Оксана Кононенко (Оксана КОНОНЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)

Факультету психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від. "31" 08 2023 р.

Голова НМК М. Кременчук (Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри псих. та спец. психол.

Протокол № 1 від. "31" 08 2024 р.

Завідувач кафедри Т. Родина (Родина Т.В.)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. " " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змстових модулів – 2	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> Спеціальність <u>053 Психологія</u> Рівень вищої освіти: <u>третій (доктор філософії)</u>	<i>очна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
		<i>Дисципліна вільного вибору</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2	
		<i>Семестр</i>	
		1-й	
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		66 год.	
		Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни — сформувати у аспірантів знання з наукового розуміння сучасних уявлень про детермінанти та фактори психічного здоров'я, зокрема біологічні, психологічні та соціальні.

Завдання дисципліни полягає у системному аналізі формування концепту психологічного здоров'я, його компонентів та зв'язків з іншими напрямками психології.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним

СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного / цифрового суспільства.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН6. Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

РН7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**:

біо-психо-соціальні фактори позитивного психічного здоров'я;

причини відмінностей у розповсюдженні проблем психічного здоров'я у соціумі з різними характеристиками;

вміти:

вміти фізично і розумово самовдосконалюватися, використовувати фізичні вправи з метою збереження та зміцнення власного здоров'я як складової ефективної професійної діяльності;

володіти прийомами попередження девіації серед студентської молоді;

володіти знанням про стадії індивідуального розвитку;

вміти аналізувати комплексні причини порушень психічного здоров'я та обґрунтовувати причини його порушень у конкретних ситуаціях;

вміти застосовувати поширені та специфічні опитувальники на депресію, тривогу, алкогольну аддукцію та ін.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про психічне здоров'я та його детермінанти

Тема 1. Уявлення про історичну сутність, зміст, закономірності та етапи формування уявлень про психічне здоров'я.

Поняття про психологію здоров'я; місце психології здоров'я в інших галузях наукових знань; здоров'я людини в контексті психології; базові визначення стану здоров'я;

фактори підвищення рівня психічного здоров'я;; принципи забезпечення психічного здоров'я особистості.

Тема 2 . Детермінанти та фактори психічного здоров'я, зокрема біологічні, психологічні та соціальні.

Генетична схильність; фізичне здоров'я; слабкість психологічних захисних механізмів; психогенія; сімейна і соціальна депривація; соціальна криза.

Змістовий модуль 2. Найбільш поширені порушення психічного здоров'я та їх клінічна характеристика.

Тема 1. Генезис негативного та позитивного компоненту психічного здоров'я.

Сприятливі фактори психологічного здоров'я; провокуючі фактори психологічного здоров'я; підтримують фактори психологічного здоров'я;

Тема 2 . Симптоматика та динаміка формування найбільш поширених проблем психічного здоров'я.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про психічне здоров'я та його детермінанти										
Тема 1. Уявлення про історичну сутність, зміст, закономірності та етапи формування уявлень про психічне здоров'я.	20	2	2		16					
Тема 2 . Детермінанти та фактори психічного здоров'я, зокрема біологічні, психологічні та соціальні.	20	2	2		16					
Разом за змістовим модулем 1	40	4	4		32					
Змістовий модуль 2. Найбільш поширені порушення психічного здоров'я та їх клінічна характеристика.										
Тема 3. Генезис негативного та позитивного компоненту психічного здоров'я.	25	4	4		17					
Тема 4 . Симптоматика та динаміка формування найбільш поширених проблем психічного здоров'я.	25	4	4		17					
Разом за змістовим модулем 2	50	8	8		34					
Разом	90	12	12		66					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Уявлення про гедоністичний та ейдемонічний компоненти психічного здоров'я та його культурну обумовленість	2
2	Дефініції психічного здоров'я	2
3	Роль особистості психолога у підтримці психічного здоров'я на індивідуальному рівні;	2
4	Моделі взаємодії факторів психічного здоров'я	2
6	Сучасні інструменти для виявлення та аналізу перебігу найбільш поширених порушень психічного здоров'я	2
7	Специфічні та поширені опитувальники на депресію, тривогу, алкогольну аддукцію та ін.	2

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Риси психічного здоров'я з урахуванням культурного контексту (реферат)	4
2.	Біо-психосоціальні фактори позитивного психічного здоров'я (презентація-доповідь)	4
3.	Застосовування міжнародних баз даних у вивченні психо-соціальних детермінант психічного здоров'я (реферат)	4
4.	Диференціальна оцінка факторів психічного здоров'я (практичне завдання)	4
5.	Застосовування соціальних факторів при аналізі психічного здоров'я (реферат)	4
6.	Основні рівні (мега-, мезо- та мікро-) впливу соціальних факторів на психічне здоров'я (презентація-доповідь)	4
7.	Оцінювання психічного здоров'я з допомогою міжнародно-визнаних інструментів (практичне завдання)	6
8.	Ієрархічні рівні соціальних факторів та їх роль у формуванні психічного здоров'я (реферат)	6
9.	Співвідношення соціальних факторів з біологічним підґрунтям психічного здоров'я (презентація-доповідь)	6
10.	Риси особистості, які привертають певні порушення психічного здоров'я (реферат)	6
11.	Сучасні уявлення про симптоматику та динаміку формування найбільш поширених проблем психічного здоров'я (презентація-доповідь)	6

12.	Співвідношення між найбільш поширеними проблемами психічного здоров'я (практичне завдання)	6
13.	Гендерні та вікові особливості найбільш поширених порушень психічного здоров'я з урахуванням біо-психо-соціального підходу (презентація-довідь)	6
	Разом	66

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;
- методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, дискусії, обговорення, підготовка і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з навчально-методичною літературою та виконання практичних завдань: складання реферату, підготовку презентацій, практичне завдання.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає індивідуальні завдання: реферати, презентації та практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (20 балів)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє

за тему 1,2; 25 балів за тему 3,4)	навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Ї Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре (20 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Задовільно (18 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.
Незадовільно з можливістю відпрацювання (12 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані уміння та навички.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	3	здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Реферат	3	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Практичне завдання	4	Самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Батьківське програмування психічного здоров'я
2. Використання міжнародно- визнаних джерел епідеміологічної інформації стосовно психічного здоров'я

3. Гендерні та вікові особливості найбільш поширених порушень психічного здоров'я з урахуванням біо-психо-соціального підходу
4. Дайте аналіз відомих підходів до визначення здоров'я.
5. Детермінанти психічного здоров'я особи (біо-психосоціальна модель)
6. Життєвий шлях людини і психічне здоров'я
7. Загальні уявлення про здоров'я. Детермінанти здоров'я
8. Ієрархічні рівні соціальних факторів та їх роль у формуванні психічного здоров'я
9. Назвіть критерії психічного і соціального здоров'я і дайте їх змістовну характеристику.
10. Наукові та соціальні передумови виокремлення дисципліни «Біо-психосоціальні детермінанти психічного здоров'я».
11. Основні найбільш поширені порушення психічного здоров'я (загальна характеристика, епідеміологія)
12. Покажіть взаємозв'язок рівнів розгляду здоров'я і хвороби.
13. Популяційний розподіл психічного здоров'я
14. Програмування психічного здоров'я ранніми етапами розвитку
15. Психічне здоров'я - двовимірна модель
16. Психічне здоров'я в періоди соціальних змін
17. Психічне здоров'я чоловіків і жінок
18. Психічне здоров'я як детермінанта (загальне здоров'я, демографія, продуктивність, ефективність, утворення і так далі)
19. Психічне здоров'я як специфічна сфера здоров'я. Одновимірна модель
20. Психологічні засади здорового стилю життя
21. Психопрофілактика і психогігієна
22. Ранні етапи розвитку, стрес і психічне здоров'я
23. Риси особистості, які привертають певні порушення психічного здоров'я
24. Розкрийте поняття «здоров'я» як системне.
25. Складові психічного здоров'я (гедоністичний і ейдемонічний компонент)
26. Соціальні чинники психічного здоров'я - роль соціальної нерівності
27. Співвідношення соціальних факторів з біологічним підґрунтям психічного здоров'я
28. Співвідношення між найбільш поширеними проблемами психічного здоров'я
29. Старіння і проблеми психічного здоров'я у віковому аспекті
30. Сучасні уявлення про симптоматику та динаміку формування найбільш поширених проблем психічного здоров'я

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль					Сума балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2		Індивідуальне самостійне завдання	
T1	T2	T4	T5	10	100
20	20	25	25		
40		50			

T1, T2, T3, T4 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECT8

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	

70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Навчально методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни;

Силабус;

Біопсихосоціальні детермінанти психічного здоров'я : метод. рекомендації для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спец. 053 «Психологія» / М. К. Кременчуцька. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021.
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/31123>

6. Рекомендована література

Основна

1. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с. <http://psychology-naes-ua.institute/read/2644/>
2. П'янківська, Л. Вплив наслідків війни на психічне здоров'я людини: огляд зарубіжних досліджень. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», (April 1, 2022; Kraków, Poland), 79–81. Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/37>
3. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ —Вежа| Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с.
4. Оптимістичне відношення до життя як активуючий ресурс особистості (ортобіотичний підхід)/ Дослідження психології ортобіозу людини : монографія / за заг. наук ред проф Н.В. Родіни. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 36-57.
5. 4. Психологічне благополуччя особистості та психосоціальний стрес: кол. мон. под ред. проф. Розанова В.А.. – Одеса : Фенікс, 2017. 298 с.
6. Розанов В.А. Основи біології та генетики людини. Одеса: ВМВ, 2012. 444 с.
7. Корнієнко О. В. Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді. К. : Київський університет, 2004. 264 с.

Додаткова

1. Кременчуцька М.К. Рівень соціального інтелекту як прогностична компонента професійної успішності студентів//Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. сер. Психологія. Том 21. Випуск 1 (39). 2016, С. 98-107.
2. Кременчуцька М. К., Білова М.Е., Коваль Г. Ш. Психологічна проникливість як складова професійної компетентності майбутніх психологів// Габітус. №16. 2020. С. 71-75.
3. Кременчуцька М. К., Акоюн А. Б., Козій В. О. Дихальні психотехніки у роботі з регуляцією емоційних станів індивіда. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Том 34 (73). № 5. 79-85.
DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.5/14>

7. Інформаційні ресурси

1. «Актуальні проблеми психології». Наукові праці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv>

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL: <http://psylib.kiev.ua/>
4. American Psychologist. Journal of American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/>
5. The Journal of Social Psychology. URL: <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current>
6. Social Psychologe/ Journal of British Psychological Society. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309>
7. Journal of Personality and Social Psychology. Journal of American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>
8. Science: (AAAS). URL: <http://www.sciencemag.org>
9. Taylor & Francis. URL: <http://www.informaworld.com>
10. ScienceDirect. URL: www.sciencedirect.com
11. Маргарита Кременчуцька. Наукові публікації URL: cutt.ly/GNhaaDS